

Tilbageskridt i ny miljøoplysningslov

Åbenhedstingets bemærkninger til Miljøministeriets udkast til lov om offentlig adgang til miljøoplysninger af 13. januar 2011.

Udkastet er forstemmende. Et meget stort tilbageslag vil være resultatet, hvis det gennemføres. Det er sørgeligt, at Miljøministeriet kan fremlægge et så ringe forslag.

Efter Åbenhedstingets opfattelse er det ikke rimeligt, at bede omverdenen kommentere på det grundlag. Vores anbefaling er derfor, at der sker en omfattende gennearbejdning fra ministeriets side med langt større vægt på hensynet til åbenhed, før lovforslag fremsættes for Folketinget.

Vi må desværre tage som udgangspunkt, at der kan ske en behandling på dette grundlag. Det giver os anledning til at bemærke følgende.

Tydeliggør retstilstanden

Den eksisterende lov har virket siden 2006 på baggrund af EU-direktivet om miljøoplysninger. Det har været meget karakteristisk gennem alle disse år, at myndighederne ikke har opfyldt loven.

Åbenhedstinget og andre har ført en lang række prøvesager, som det har taget årevis at komme igennem med. Flere er ikke afsluttet endnu. Men generelt peger Ombudsmandens afgørelser i disse sager på, at især centraladministrationen ikke har ønsket åbenhed og har forsøgt sig med obstruktioner og afslag, som den ene gang efter den anden på det seneste er blevet tilbagevist af Ombudsmanden.

Nu er der ved at tegne sig en retstilstand på flere af de afgørende spørgsmål på basis af disse udtalelser fra Ombudsmanden. Intet af dette er taget med i lovudkastet. Tværtimod vil de nye formuleringer i udkastet til lov på en række af disse områder skabe ny usikkerhed om retsgrundlaget og lægge op til en ny runde af meget omfattende og langvarige sager – om nøjagtig samme spørgsmål som tidligere.

Det nye bliver, at offentligheden for at få medhold i langt højere grad må påvise, hvordan den nye lov, hvis den bliver vedtaget, er i strid med EU-direktivet og internationale retsafgørelser.

Hvis Folketinget skulle vedtage en ny miljøoplysningslov, der ligner høringsudkastet, bliver miljøåbenhed bombet mange år tilbage. Der er tværtimod behov for, at tydeliggøre den retstilstand, som Ombudsmanden efter så mange år har etableret.

Ret til data

Lovudkastets bestemmelse om dataudtræk fremstilles som en helt ny rettighed uden redegørelse for, at den gældende miljøoplysningslov allerede giver ret til masseoplysninger i elektronisk form.

Vi er desværre i mange tilfælde blevet mødt med, at vi ikke har krav på dataudtræk, og at hvis vi skal have det som led i en administrativ sagsbehandling, så vil det være tilstrækkeligt at printe oplysningerne ud. Den besked fik vi for eksempel i forbindelse med det første udtræk af landbrugsstøttedata i 2004.

Nu er der efterhånden etableret en retstilstand, så vi har krav på at få data elektronisk. Det bør slås fast tydeligt, ligesom formuleringen om, at det ikke blot skal være enkle, men både få og enkle kommandoer, vil give endeløse muligheder for afslag og føre til langvarige sager.

Især når man tager myndighedernes udstrakte vrangvillighed i betragtning. Enhver mulighed for obstruktion bliver udnyttet. Desværre. Derfor bør der kun stå enkle kommandoer. Slet få.

Ret til databeskrivelser

I § 8, stk.2 og stk. 3 indfører udkastet et forbehold om, at der ikke altid vil være databeskrivelser. Det er ikke rigtigt.

For hver database indgår en række metadata med feltbeskrivelser, design, og lignende. Disse ting indgår bl.a. som krav i det materiale, der skal afleveres til Rigsarkivet.

I sagen om landbrugsstøttedata hævdede daværende fødevareminister Marianne Fischer Boel, at data ikke fandtes elektronisk. Direktoratet for FødevareErhverv fortsatte videre, at der således heller ikke eksisterede nogen beskrivelser af data.

På mange måder var det en meget absurd situation, idet der på samme tidspunkt fra EU var veldefinerede krav om feltindhold i det datamateriale, der skulle afleveres til Kommissionen.

Knap et år efter udleverede ministeriet da også data og fødevareministeren måtte gå på Folketingets talerstol og undskylde, at hun havde ført både Folketinget og Folketingets Ombudsmand bag lyset.

Hvis vi ikke får klare regler om, at myndighederne skal udarbejde disse databeskrivelser, og at vi har ret til at se dem, vil der være endnu en krog for myndighederne til at omgå åbenhed og trække sager i langdrag.

Private oplysninger beskyttes

Lovforslaget bringer kun yderligere forvirring ind i spørgsmålet om at afveje hemmeligholdelse af private oplysninger over for åbenhed om miljøoplysninger.

§ 11 fastslår, at meddelelse af aktindsigt ikke må være i strid med regler i persondataloven. Denne lovs § 6, nr. 3 fastslår på den anden side, at den ikke hindrer pligtmæssig udlevering af oplysninger. Der er således tale om en cirkelslutning.

Sagen om adgang til dyrlægers medicinudskrivning er et godt eksempel på dette problem. Dyrlægerne og bøndernes private oplysninger går ifølge myndighederne forud for befolkningens ret til at kende til disse miljøoplysninger.

Sagen begyndte i 2004 og er stadig ikke afgjort. Seneste udvikling er, at Ombudsmanden endelig har meddelt, at sagen nu realitetsbehandles. Se en oversigt over sagen her: http://www.aabenhedstinget.dk/?page_id=252

Og her er en oversigt over alle artikler i sagen: <http://www.aabenhedstinget.dk/?cat=19>

Sagen viser, hvor lang tid det tager at komme igennem, og hvor mange mærkelige begrundelser og sidespor, man kan præsenteres for undervejs. Det ville have været langt lettere at skaffe oplysningerne underhånden.

For eksempel lød begrundelsen på at nægte aktindsigt på et tidspunkt, at oplysningerne var for svære at forstå for modtagerne. Det afslag tildelte Åbenhedstinget i 2008 prisen for den mest tåbelige begrundelse for afslag uden hold i lovgivningen, som en myndighed havde præsteret.

Hvis lovforslaget vedtages, indføres der en mulighed for, at det nu kan bruges som begrundelse. Høringsudkastet § 16 begrænser således delvis aktindsigt, når oplysningerne ikke har et forståeligt eller sammenhængende meningsindhold.

Ofte er det dog desværre myndighederne selv, der har svært ved at forstå, checke og præsentere data.

Landbrugsstøtteoplysninger i dødvande

Efter EU-dommen i november 2010 har en række medlemsstater pillet oplysninger om modtagere af landbrugsstøtte væk fra deres hjemmeside.

Dommen konkluderede, at oplysninger om støtte uden at fortælle om formålet med støtten for enkeltpersoner stred mod menneskerettighederne omkring privatlivsbeskyttelse, og derfor skulle de ikke offentliggøres. For virksomheder kan de godt offentliggøres.

Problemet her er bl.a., at landbrugsvirksomheder, der er personligt ejet, i denne sammenhæng opfattes som enkeltpersoners private forhold, og da der ikke kan skelnes mellem virksomheder, får Danmark svært ved at fortsætte med at offentliggøre oplysninger om landbrugsstøtte, ligesom flere peger på, at afgørelsen kan få refleksvirkning på andre offentliggørelser af data, som nogle vil finde private.

Det peger på, at hele området omkring afvejning af oplysningers private karakter på den ene side og samfundets interesse i at vide besked med miljø og andre forhold vil udvikle sig i den kommende tid.

Derfor bør der i en ny lov om miljøoplysninger netop lægges vægt på, at offentlighedens interesse i indsigt i miljøoplysninger skal tillægges stor vægt også i forhold til oplysninger om miljøforhold ved enkeltmandsejede virksomheder.

Risikovirksomheder kan igen undtages fra aktindsigt

Det er næsten ikke til at bære at læse bestemmelserne om statens sikkerhed, som de er formuleret i høringsudkastet § 24, hvorefter de ikke kræver en konkret vurdering. Sådan står der ikke i den nuværende lov og i direktivet.

Det var netop denne manglende konkrete vurdering, der var det helt afgørende for, at vi efter meget lang kamp med Miljøministeriet og Politiets Efterretningstjeneste til sidst fik indsigt i landets 150 risikovirksomheder. Med formuleringen i lovforslaget kan man frygte, at se disse gummiafslag om statens sikkerhed igen.

Se en gennemgang af sagen om risikovirksomheder her:

http://www.aabenhedstinget.dk/?page_id=82

Betaling for data – husdyrbrugsregistret

Høringsudkastet § 36 regulerer betaling for miljøoplysninger, men det er meget uklart formuleret og åbner for store problemer.

Sagen om husdyrbrugsregistret handler om at få et udtræk af husdyrbrugsdata. Ombudsmanden har afgjort, at vi har ret til et udtræk, hvorefter Fødevarestyrelsen har overladt det til en privat virksomhed at fastsætte prisen for udtræk, og det firma har sat prisen så høj, at det er urealistisk for de fleste.

Ombudsmanden har efterfølgende underkendt ministeriets fortolkninger. Det er meget vigtigt, at principperne for betaling bliver helt klare, så vi ikke i årevis skal kæmpe for at få data efter lovens regler. Med formuleringen i § 36 kan myndighederne hævde, at de ikke har data – de er hos en leverandør.

Sagen om husdyrbrugsregistret begyndte i efteråret 2005, og vi mangler stadig at få data. Se sagen her:

http://www.aabenhedstinget.dk/?page_id=382

Højdemodel holdes hemmelig

Samme problem med krav om høj betaling vil vi risikere at få i sagen om højdemodellen. Kernen i denne sag er, at Miljøministeriet ikke vil give indsigt i den samlede højdemåling af Danmark. Det er data, som ministeriet og dets styrelser deler med andre myndigheder i Danmark, og som bruges i en række administrative sagsbehandlinger, men som vi ikke må se ud fra en hel række af begrundelser.

I to omgange har Ombudsmanden afvist disse begrundelser, men vi har stadig ikke fået data.

Se en oversigt over sagen her:

http://www.aabenhedstinget.dk/?page_id=388

Høringsudkast er i strid med EU-direktiv og domsafgørelser (Wilhelm skriver/udbygger)

Åbenhedstinget samarbejder med wobbing.eu og deres arbejde for åbenhed. I den forbindelse følger vi tæt nogle af de principielle sager om åbenhed inden for miljøoplysninger, som har været kørt ved EU-domstolen.

Vi vil anbefale, at ministeriet orienterer sig om EU's retspraksis bl.a. ved en søgning på direktivets nummer 2003/4 på EU-Domstolens hjemmeside.

I så fald fremkommer denne liste:

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=da&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurftp=jurftp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docppoag=docppoag&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=&mdatefs=&ydatefs=&ddatefe=&mdatefe=&ydatefe=&nomusuel=&domaine=&mots=2003%2F4&resmax=100&Submit=S%C3%B8g>

En gennemgang af disse sager kan vise, hvor det eksisterende udkast ikke blot vil være i strid med EU-direktivet, men også i den fortolkning af direktivet i praktiske sager, som er foretaget i disse sager.

Vi kan desværre ikke inden tidsfristen den 6. februar 2011 komme med en nøjagtig gennemgang af retstilstand ud fra afgørelserne.

Loven bliver umulig at bruge og isolerer centraladministrationen

Hvis høringsudkastet bliver vedtaget, frygter vi, at vi igen skal igennem en meget lang proces med at få fastslået gældende ret. Denne gang vil loven formentlig trække stærkt i den forkerte retning, hvor vi i stedet skal forsøge at komme igennem ved at bruge EU-direktivet.

De mange sager har været meget tunge at køre for os, og det er kun på grund af denne ihærdighed fra os og andre, at vi overhovedet har fået fastslået gældende ret. Skal vi nu kæmpe med en lov, der er i modstrid med EU-direktivet, kan man vente en langt sværere og mere langstrakt proces.

I mange tilfælde vil vi formentlig fraråde medier at gå i gang med den slags processer. Sagerne vil tage meget lang tid og oplysningerne først komme frem, når nyhedsværdien er væk. Det vil være lettere at forsøge at få fortrolige kilder til at lække oplysningerne.

Lovforslaget vil simpelthen skabe for stor afstand mellem den almindelige opfattelse af åbenhed og krav på at vide besked på miljøområdet og den tid, der skal bruges på at få oplysningerne ud ved at køre sager. Det er uholdbar kløft for begge parter.

Når en lov bliver ude af trit med retsopfattelsen hos offentlighed og embedsmænd, bliver løsningen lækager.

I øvrigt tilslutter Åbenhedstinget sig bemærkningerne fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Mvh

Nils Mulvad
Formand for Åbenhedstinget
www.aabenhedstinget.dk